

ZOEKEN NAAR SPOREN VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG, EN UITKOMEN IN 1891

Rombout Nijssen

Hondenpenning. Einde 19de eeuw.

Op zondag 8 maart kwamen in Nieuwerkerken 34 metaaldetectoristen samen voor een gezamenlijke zoekdag op het terrein waarop tijdens de Tweede Wereldoorlog een Duitse radarpost stond. "Tijdens de Tweede Wereldoorlog bouwden de Duitse bezetters hier een radarpost uit" legt Mario Raeymaekers van Hobby-archeologie Limburg uit. "Die maakte deel uit van een linie van radarposten die reikte van Noord-Europa tot het zuiden van Frankrijk. Die radars speelden een belangrijke rol in het onderscheppen van Engelse en Amerikaanse vliegtuigen die Duitsland gingen bombarderen. De site is honderden hectaren groot, de drie radars stonden immers op een behoorlijke afstand van elkaar. Wij hopen hier metalen voorwerpen terug te vinden die verloren of weggegooid werden door de honderden Duitse soldaten die hier van 1942 tot 1944 gewerkt hebben."

Voormiddag gingen de detectoristen onder een lentezonnetje aan de slag. Vanaf de middag veranderde dat. Kou en regen dunden de rangen van de zoekers uit. "Onze zoekdag is anders uitgedraaid dan wij verwachtten" zegt Mario. "Het waren blijkbaar gedisciplineerde militairen die hier werkten. Slechts een klein aantal vondsten kan met de oorlogsjaren in verband gebracht worden. Wij vonden een groot aantal muntjes uit de periode van de 18de tot de 20ste eeuw en enkele meer bijzondere dingen. Deze hondenpenning van het gemeentebestuur van Nieuwerkerken van het einde van de 19de eeuw bijvoorbeeld is toch wel iets bijzonders."

De penning is een rond koperen schijfje met een doormeter van circa 30 mm. Aan de ene zijde staan de naam van de gemeente *Nieuwerkerken* en het getal *146*. Boven en onder zit er een gat in de penning. Naar alle waarschijnlijkheid was de penning met klinknagels, riempjes of touwtjes aan de halsband van de hond vastgemaakt.

Honden moesten dit soort penningen dragen nadat op 16 juni 1891 het Koninklijk Besluit inzake *voorkomingsmaatregelen tegen de hondsrazernij* uitgevaardigd werd¹. Opdat gezagsdragers in staat zouden zijn vast te stellen wie de eigenaar was van een hond die tekenen van hondsdoelheid vertoonde, werd daarin bepaald dat *alle (sic) hond, boven de drie maanden oud, op straat rondlopende, moet ten allen tijde aan den hals eene medalie dragen waarop de naam der*

¹ *Verzameling der wetten en koninklijke besluiten van België*, Brussel, 1891, p.543-549.

De metaaldetectoristen in actie.

gemeente, door de eigenaar bewoond, en een volgnummer te lezen staan, ten einde alzo toe te laten bij middel van een register door de gemeente gehouden, den naam en het adres van dezen eigenaar weer te vinden. De medaille wordt geleverd door het gemeentebestuur en moet gemaakt zijn volgens een der modellen door de regering aangenomen.

Deze penning werd dus gedragen door een hond waarvan de eigenaar in Nieuwerkerken woonde, en die in het hondenregister van die gemeente het nummer 146 droeg. Onderzoek in het gemeentelijk archief in Nieuwerkerken zal moeten uitwijzen of dit register bewaard bleef. Mogelijk kunnen we dan vaststellen wie de bezitter was van de hond die dit plaatje verloor.

BINDERVELD: DE ROOF DER KLOKKEN IN DE TWEEDE WERELDOORLOG.

In een oud schriftje (formaat schoolschriftje), waarvan de bladzijden nogal wat door elkaar zijn geraakt lezen we een en ander over belevenissen - vroeger - in Binderveld... Wie deze herinneringen heeft/hebben neergeschreven is meestal niet te achterhalen... Wij nemen letterlijk over, ook met mogelijke oude spelling en taalfouten. (E.H. Piet Moesen, 2002.)

Reeds in de eerste dagen der oogstmaand 1941 werden door de Duitschers inlichtingen gevraagd nopens de klokken van Binderveld. De Heer Ernest Joris, burgemeester, moest seffens het gewicht der beide klokken aangeven (4 oogst 1941)

Eenige dagen daarna was er van 't Bisdom Luik een vragenlijst ter invulling nopens de klokken gekomen. Deze werd met de grootste zorg en nauwkeurigheid ingevuld en aanstonds naar de Z.E.K. Kukken, pastoor deken van St-Truiden teruggestuurd. Helaas, het zou allemaal niets helpen om ze te mogen bewaren. Op woensdag 9 juni 1943 omstreeks kwart over 4 uur kwamen er twee Duitsche

officier per auto aan. Ze zijn in den toren geklommen en hebben de klokken bezichtigd en de nodige inlichtingen opgetekend. Ze maakten ook een tour in de kerk en spraken herhaaldelijk hun verwonderring uit over de goeie orde, de sierlijkheid en de reinheid die er heerschte. Al wat ze zagen en opmerkten was : prima! en nogmaals prima! Deze getuigenis komt ons van een parochiaan, die gans alleen de kerk bewaakte. Van hier zijn die twee ongewenschte bezoekers met hetzelfde doel naar Runckelen gegaan.

Als gevolg van dit droevig bezoek kwam er op 30 juni 1943 een brief aan, te Hasselt gedateerd en verzonden op 28 juni 1943. Aan die Kirchengemeinde St-Jan Binderveld, waardoor bekend werd gemaakt dat "die kleine glocke (/O: 75, Höhe: 60 cm) niet moest worden ingeleverd". Was getekend: io H. Wiegeman M.V.R.

Op Donderdag, 5 oogst 1943, in den namiddag kwam er een camion voorgereden. Hij hield stil voor de kerk. 15 of 16 werklieden stegen eruit. Zij laadden werktuigen en gereedschappen af: een grote winde (op een koperen plaatje stond: materiaal W.Z. Waroux Zondervan, Bruxelles), kabels, houten balken, gebetoneerde balken, ijzeren bouten enz. Op het kerkpleintje, tegen den kerkhofmuur zetten ze de winde en wierpen de zware balken er nevens. De gemakkelijker te vervoeren stukken brachten ze voorzichtigheidshalve in de kerk en legden ze op het hoogzaal achter het orgel. Daar stond ook een doos met allerlei medikamenten in, welke ze hadden meegebracht.

De verslagenheid in het dorp was groot. Tegen de avond kwamen velen zich vergewissen of het dan toch waar was, wat men spoedig had verteld. Misnoegd keerden zij terug. Sommigen wilden de zware gereedschappen wegvoeren en verbergen. In al dat gejammer sprak een verstandig man, Gerard Herbots-Beckers: doet dat toch niet; ze zullen het dorp zeer streng straffen en een aantal bewoners wegvoeren en dan nemen ze de klok toch mee... Na den oorlog kopen wij een nieuw. 6 Augustus. 1ste vrijdag van de maand, Verheerlijking van Jezus op den Thabor... Men heeft niet geslapen. Heel vroeg is de kerk open. Sommige parochianen komen biechten en communiceren.

Om half zeven luiden beide klokken, zooals het gewoonlijk gebeurt op de 1sten vrijdag van elke maand. Ook in Runckelen luiden de klokken. De akkoorden smelten samen. De klokken werden gegoten te Leuven, vertrokken samen van daar op 10 juli 1875 en kwamen tegelijkertijd op hun bestemming. 't Is de laatste keer dat ze samen hun Meester minzaam bejegenen, gelijk hun patronen St-Jan en St-Andries het samen deden op de Jordaanboorden. Vandaag is naar gewoonte de Mis voor den student Emiel Vanrusselt, begraven in Binderveld op 20 maart 1940. De kinderen komen in groepjes uit alle richtingen, het is immers in de H. Mis algemeene Communie voor de jeugd.

De dagelijksche klokkenluider Jozef Luwel heeft bevel gekregen seffens na de H. Mis de klokken te luiden. 't Is de laatste keer dat ze samen zullen klinken na een vereeniging van 68 jaren.

Nauwelijks is het "Ite Missa est" gezongen, of daar klinken statig en plechtig, in verheven melodie, de klankvolle tonen der geliefde St-Jansklok. 't Is doodstil in de kerk. Enkele ogenblikken daarna begeleidt de Mariaklok de laatste uitzendingen van hare grote zuster.

De grote mensen en kinderen gaan naar buiten. Een groep blijft wachten voor de kerk. Vandaag wordt de H. Communie naar de zieken gedragen. Adrien Luwel, de grootste der koorknapen, heeft zich gehaast om de kleine klok te gaan luiden en de student van het H.Hartcollege te Sint Truiden, Pierre Massoels, zal de gewone luider, Jozef Luwel, helpen op zijn beurt.

De pastoor, voorafgegaan door Paul Bangels, de koster, met de lantaarn der berechting, treedt door de verlaten kerk. Het fijne schelletje weerklinkt als wilde het ook mee doen met de volle galmen, die uit den toren in overvloed naar buiten stromen.

De drie luiders in het portaal knielen voor Ons Heer. De mensen en de kinderen op 't plein buigen den knie. Emma Diepenrijckx weduwe van Louis Beckers, communiceert maandelijks op den eersten vrijdag. Hoe vreemd klinkt het klokkengelui in haar woonkamer. Al de aanwezigen snikken en hebben de tranen in de oogen. 't Is niet om de versleten grootmoeder, die communiceert: daar zijn ze aan gewoon. 't Is om het vreemdsoortig gevoel dat hun borst beklemmt: de St-Jansklok luidt voor de laatste keer...

Door de Krommenhofstraat gaat men naar de plaats, genoemd "de Kapel". Pol Poelmans zal ook communiceren. 't Is een overtrokken hemel, een ruwe rukwind waait over de hagen die den ingesloten veldweg omboorden. De wind tiert in de kruinen der bomen der nabijgelegen boomgaarden. In de abeelen van de natte beemden hoort men het geweldig loeien. En over dat alles luiden de twee klokken als in een stormvaart hun laatste bezieling uit. Wij komen uit de ingesloten weg en over 't mulle zand, in den draai, komen wij op de hoogte, in 't vlakke veld. Wij zijn er gans alleen met Ons Heer. De klokkenklanken sterven uit ... De laatste melodieën sterven weg in den rukwind. De zwanenzang der St-Jansklok is geëindigd. Voor ons op, over Schelfheide, de grote Tichelarij, Weyer, Stevoort... zijn ze gegaan naar... Duitschland.

De hemel wordt hoe langer hoe somberder. Dit jaar wil hij niet meedoen in de heerlijkheid van Kristus op den Thabor. Wanneer wij onze ronde naar de zieken hebben gedaan, dreigt de regen. Wij zijn nog maar nauwelijks terug of daar breekt de stortregen los. Regenen zal het vandaag, tallooze buien, de een na de andere, de een is nauwelijks weg of de andere is reeds gereed en stort neder. Nu en dan heeft de zon amper den tijd om een afkeurende straal te schieten tusschen de onvriendelijke vlagen. Vandaag is het weder misnoegd en onvriendelijk.

Reeds voor 9 uur is de gekende camion teruggekomen. Sierlijk is hij geenszins. Vroeger is hij rood geverfd geweest. Als nummer draagt hij 417827. Op de neus staat: Dodge Brothers; en nog wat lager: Gaze Belloy. In de straat tegen de weide van Jan Busselen is hij blijven staan. Een grote winde werd daar afgeladen. 13 Werklieden, allen Vlamingen zijn uitgestapt. In het kerkportaal zijn ze nu neergehurkt tegen de muren en eten en drinken.

Zonder tijd te verliezen begint het werk. De St-Jansklok hangt in den toren zuidwaarts, 't is te zeggen in de richting van het koor der kerk. St-Jan kijkt naar het hoogaltaar.

't Is echter door het wester galmgat, dat ze haar uittrede zal doen. Plots weerklinken daar de eerste slagen. Schaliën komen van de klankborden naar beneden. De ruwe werkliedentaal is onverstaanbaar. Zij tieren en razen door malkaar, want ze vinden groten weerstand. De klankborden willen niet begeven. Na veel moeite verdwijnt eindelijk het bovenste bord. Zeer traag volgt het tweede en nog langzamer het derde. Men wil den houten raam waarin de klankborden staan ineens wegrukken om spoediger te vorderen. Doch de houten omlijsting wil maar niet losgaan. Na veel moeite zien ze dat ze hem nooit zullen loskrijgen. Dan heeft een der werklieden, met een bijl, het bovenste gedeelte rechts en links van den eikenhouten rand kapot gehakt. Het vierde klankbord verdween spoedig, terwijl het vijfde of onderste bord is blijven staan.

Een kabel werd gespannen. Hij vertrok uit den toren, raakte het hoogste punt van den halvercirkel in het galmgat, daalde neder over het dak der kerk, ging boven de graven van Hadeline Lebeau, Karel Rethy, Marie Boyen en Louis Goosens over den kerkhofmuur, naar de straat, waar de grote winde stond, omtrent de gebetonneerde elctriciteitspaal, tegen de weide van Jan Busselen-Désiron.

Inmiddels zijn de regenvlagen talrijk en overvloedig gekomen. 't Is somber overal... Op het middaguur ligt het werk stil. Na verloop van een luttel tijds horen wij rumoer in de kerk. Wij gaan ons vergewissen. Wij gaan binnen door de sacristie. Een onverdraaglijke geur hangt in de kerk. Op 't hoogzaal zijn ze nog bezig met eten en drinken. Tabaksgeur van de slechtste hoedanigheid vervult

de kerk. Een walm van zweet en vuile werkmansklederen verpest de ruimte. Wij knielen neer voor 't tabernakel en kijken strak naar het hoogzaal zonder een woord te zeggen. Men heeft ons seffens begrepen. Plotseling verlaat een groep zijn plaats en stormt over het trapje af naar buiten. Enkele blijven vreedzaam zitten en trachten te slapen: hetgeen zij hebben kunnen doen.

Om 1 uur wordt het werk herbegonnen. De boord van de klok verschijnt het eerst naar buiten. De klepel is eruit. Zij past juist in den halven cirkel van het galmgat en raakt er tegen aan. Welk een akelig zicht! De klok is er als een wijd opengerukte mond, waaruit de tong is gerukt. De bovenrand likt de arduinen omlijsting van het galmgat. Is er dan toch zoo'n grote magnetische aantrekkingskracht tusschen arduinsteen en brons? We weten het niet... 't Is eerder, zo dunkt ons, het allerlaatste vastklampen aan den ruimen en hoogen bovenzaal van den toren, waar de klok troonde, ver boven de doening der bewoners en waar ze nu tegen wil en dank moet vertrekken. Zoo hangt ze enkele minuten, terwijl de romp en de kop nog in den toren verborgen zijn.

Wederom vallen er regendruppels en toch begint de nederlating. Voorzichtig komt ze naar buiten. De buitenrand wordt zichtbaar, ook de romp is nu te zien: hij is omgord met een kabel, waarvan de knoop of samenstrengeling juist op 't middenvlak is aangebracht; ook de kop komt naar buiten. Nu is ze gans losgerukt van de arduinen omlijsting. Zij is gans zichtbaar. Zij hangt in de ruimte, juist buiten den torenmuur. Een geweldige regenvlaag, vreeselijk als een zondvloed, barst los. De werklieden in de Molenstraat lopen huilend weg en zoeken zich te verschuilen waar ze kunnen. In den toren grijslacht men en kijkt men naar buiten naar den stortvloed. En terwijl het noodweer bleef voortduren en de klok in de ruimte hing, werd ze meesterlijk gewasschen met een overvloed van rein en malsch regenwater, dat onvervalscht uit de wolken op haar terecht kwam.

De klok is rein en zuiver. Nu is ze weer zo frisch als op den dag van haar doopsel, toen ze met de Maria-klok in de kerk stond, gesierd en gehuldigd door al de omstaande parochianen, en door pastoor-deken Cartuyvels van St-Truiden, aan den eredienst toegewijd.

Na de regenvlaag herneemt het werk. Langzaam daalt de ontklepde romp der klok in de richting van het kerkhof over het dak; daalt eventjes in een bocht en klimt weer omhoog, komt over de dakgoot, daalt over het grafmonument van Hadeline en komt allengskens zich zacht neervleien voor het eenvoudig, zwart geverfde houten kruisje op het graf van Karel Rethy-Driesen.

Eenige werklieden komen in allerijl uit de straat, klimmen als katten op den kerkhofmuur om een handje bij te steken. Daar kortstondige verbazing: door het vastgrijpen van den kabel vernielen ze de omsluiting van het grafmonument Goosens-Lebeau, en de kabel die hen ontglipt komt terecht op den grooten arduinsteen, die het graf bedekt; deze breekt gelijk glas. Daar liggen nu door mekaar: én arduinen kolommetjes, én sierkettingen, en stukken van de grafbekleding. Men ziet er niet naar om; men vindt dat heel natuurlijk, men werkt voort.

Bij al dit gebeuren waren er slechts enkele kinderen en enkele vrouwen op 't plein voor de kerk. Ze wisten feitelijk niet hoe ze zich moesten gedragen en zagen meestal sprakeloos toe. Têrwijl heel de aandacht gericht was naar de nederdalende klok gebeurde er een ongekluk in den toren. Een der werklieden was uit het houtwerk naar beneden gestort. Hij werd door den trap, die van het hoogzaal daalt, naar onder gebracht. In 't kerkportaal zat hij op den met rood fluweel overtrokken bidstoel van Maria Everaerts. De ongelukkige, een lange sterke kerel van omstreeks 25 á 30 jaar, was bleek als en stervende en kreunde van de pijn. Op de vraag: Hebt ge pijn ? toont hij zijn rechter dijbeen. Dit is zo fel gezwollen, dat zijn broek er omheen gespannen is. Het verschil tusschen de twee beenen is geweldig. Het linker is normaal gebleven, terwijl het rechter afschrik inboezemt door zijn omvang. Vanwaar zijt gij? Van Tongeren... Zoo, van Tongeren... en uit welke straat? Uit de Sacramentsstraat. En hoe is uw naam? Hier heeft hij niet willen antwoorden. Wellicht heeft hij gedacht dat het beter was onbekend te blijven. En wat meer is: op de enkele oogenblikken

dezer samenspraak kwamen andere werklieden nieuwgierig voor de open kerkdeur staan om te zien en te hooren. Daarbij kwam er weer een vlaag overvloedige regen. Op een oogwenk stond heel het kerkportaal vol werklieden, die stom toezagen en geen woord zegden. Inmiddels ging de Tongenaar voort met kreunen van de pijn. Men telefoneerde naar dokter Ballet te Rummen om de lijder te komen verzorgen: hij kwam niet. Naar dokter Kevers te Sint-Truiden, die niet kon komen. Men vroeg naar een taxi-auto om hem te vervoeren: er was er geen beschikbaar.

De hevige regenvlaag houdt aan. Ze is verbitterd. Met volle stroomen stort het water uit den grijzen en lauwen hemel. Het weder zelf is misnoegd. Des niettegenstaande wordt de camion tegen de trappen ven het kerkhof gebracht. De werkman met zijn gebroken been wordt seffens vervoerd. Zijn pijnen schijnen onverdraagbaar. Eenige uit den groep grijpen den lijder vast en leggen hem op heel zijn lengte in den open camion. En terwijl het nog regent vertrekken ze met hem door de Daelstraat.

Naderhand hebben wij vernomen, dat de ongelukkige naar Sint-Truiden in de St-Annakliniek gebracht werd, alwaar hij echter niet lang gebleven is.

De werklieden, die ter plaatse gebleven waren, maakten inmiddels de kabels en koorden los in den toren, brachten al hun benodigdheden weer voor het kerkhof, naast den muur en wachtten om te vertrekken.

De klok had zich zachtjes neergeveld op 't eenvoudig grafterpje van Karel Rethy-Driesen. Daar lag zij voor het rechtgeblevene zwartgeverfde houten kruisje, met den kop naar de kerk gekeerd en de opening in de richting der school. De beeltenis van St-Jan raakte den grond.

Zij, die 68 jaren lang jubelde en weende, meegaande met de blijde en droevige gebeurtenissen die het parochiaal leven samenstrengelen, was nu dood.

De laatste blijde gebeurtenis, waarin zij herhaaldelijk den heelen dag door de fijnste en welluidendste akkoorden van haar gevoelige ziel had uitgejubeld, was op Zondag, 18 juli 1943: een plechtigheid gelijk zij er nog geen had meegemaakt: de eremis van een jonge priester. Zulks gebeurde niet sedert het opbouwen van de parochiekerk. Ook zal de klok de nodige stemming brengen onder het volk.

Heel de dag staat in het teken van het Sakrament van het Priesterschap. Reeds een uur voor de vroegmis luidt zij triomf. Een half uur daarna herbegint zij met haar zuster Maria-Jozef den zegezing der priesterwaardigheid. Een uur voor de hoogmis is zij weer alleen; statig en zwaar en ernstig herinnert zij aan 't volk de heuglijke gebeurtenis. Een half uur voor de hoogmis klinken beide klokken klaar met malkaar, zij jubelen in opgetogen welluidendheid: hun samenzang begeestert 't volk, dat de nu nog nooit geziene plechtigheid zal zien. Hun verrukkend klankenspel stijgt ten toppunt na de H. Mis. "Te Deum laudamus". En priesters, zangers en klokken, in een en hetzelfde gevoel van dankbare vreugde, vereenigen hun stemmen. Heel het azuren uitspannel van den warmen zonnigen zomerdag is doortinteld van ongerepte vreugde. Ook heel het inwendige der kerk wedijvert om hun meeslepande melodieën te evenaren. Hetgeen de morgen was zal ook de namiddag zijn. Een uur voor het Lof is St-Jan weer even plechtige als 's morgens aan 't roepen: vandaag officie door drie priesters.

Zij herneemt een half uur later met Maria-Jozef al maar weer even vreugdig: huldigt Christus in zijn woon, heden namiddag zijn er drie priesters aan 't altaar. De dorpelingen hebben gedwee gehoorzaamd: weer liep de kerk vol van meevierende parochianen.

De laatste droevige gebeurtenis waarin de St-Jansklok een rol speelt is het afsterven van Julien

Hinnisdaels-Vanbrabant, een der oudste parochianen. De dagen die de begrafenis voorafgaan beweenen beide klokken driemaal per dag dit overlijden. Zij verkondigen tot ver buiten de dorpsgrenzen dat er iemand gestorven is op 24 juli 1943. Wat weenden ze luid! Hun klaagtoonen werden begrepen door heel de omgeving, want zelden was er een begrafenis met zoveel volk der aangrenzende parochiën zowel uit Brabant als uit Limburg. Was het misschien met een pijnlijk voor gevoel, dat het de laatste lijkstoet zou zijn, die zij zouden begeleiden, volgens oud gebruik door eenparig klokkenspel? Op zoveel plaatsen reeds treurt een enkel klokje, gans alleen en eenzaam over haar dooden. Hier ook zal het zoo zijn in 't vervolg.

Bij het vallen van de avond op dien onvergetelijken eersten vrijdag in de Oogstmaand, zijn de meeste parochianen hun klok komen bezien en haar hun afscheid komen brengen. De groote meerderheid der bewoners had haar nog nooit gezien. Slechts een klein groepje ouderlingen wisten te vertellen over haar aankomst in het dorp, hoe zij met Maria-Jozef in 't midden van de kerk tentoon gesteld werd, hoe zij beide heerlijk versierd waren en plechtig gedoopt werden; en wat men niet vergeet: dat iedereen ze had mogen luiden in de kerk alvorens ze werden verheven. Al de vreemdelingen, die voorbijgingen evenals de vreemde werklieden, die naar huis keerden, kwamen zien en gingen zonder veel te zeggen hun weg voort.

Ook wilde men de beeltenis van Sint-Jan zien. Men kon niet verdragen dat deze naar den grond gekeerd lag. Daarom draaide men de klok half om, zoodat de beeltenis naar boven kwam en elkeen ze vereerde ... Ook klopte men met de hand op de klok, zoodat zij nog tamelijk luid weerklonk. 't Was als de laatste warme handdruk met dengene, die onmededogend losgerukt werd uit een geliefd midden. En terwijl de bezoekers over het plat getrapte gras de ronde maakten om St Jan, hoorde men dikwerf zeggen: willen wij ze wegslepen?... Zij ligt nog juist gereed. Kom laten wij samenspannen, wij krijgen het gedaan...

Tot in het eerste duister van den aangebroken nacht kwamen er bezoekers. De getemperde klanken verraadden hun handklop op 't gewijde en gezalfde metaal. Het dof geruisch stierf akelig en pijnlijk weg op 't kerkhof.

's Zaterdags, 8 oogst, kwamen reeds vroeg in den morgen nog bezoekers. Al de marktgangers kwamen nog even zien. Ook nog enkel anderen, waaronder Ernest Joris, de niet-pratikeerende kasteelbewoner.

Opvallend! Een onbekende had in het duister met krijt binnen in de klok geschreven: "Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet". Goeie gevormde letters, wel een hand groot, op twee lijnen geschreven, met wit krijt. Ongeveer de helft van binnen de klok was beschreven. En alsof reeds een straal van hoop door al de droefheid flitste, had iemand met vluchtige hand, met kleinere letters, maar toch goed leesbaar, op den buitenkant van den rand geschreven, in volle letters: "Nog veertien dagen!". Die onbekende had de oorlogsfeiten gevolgd en wist dat de vijand in de laatste dagen veel tegenslag had gehad, ja veel klopf had gekregen.

Om 9 uur kwam de gekende camion opnieuw aan. Deze keer stegen er 16 werklieden uit, meestal dezelfde van gisteren, allen slordig en slecht gekleed. Een groep ervan laadde de kleine winde, balken en poutrellen en kabels in den camion, die met deze vracht en inzittenden verdween door de Daalstraat. Inmiddels bracht een andere groep werklieden de klok van het kerkhof tot voor de kerk. Haar kop rustte op den bovensten dorpel van het kerkhof. De binnenrand, waarvan de twee plaatsen door den klepel gepolijst als spiegels blonken in den zonnigen morgen, keek naar de kerkdeur. Dat was de laatste kortstondige rust der godgewijde klok op gewijde grond.

De werklieden die haar tot op die plaats hadden gebracht, gingen zonder fatsoen door malkaer liggen, in 't gras, voor het huis van Jan Busselen-Désiron, en rookten een cigarette.

De camion bleef niet lang weg. Fluks sprongen de werklieden recht bij het zien van zijn terugkeer. De groote winde werd eerst opgeladen, daarna nog eenige balken en eindelijk de klok. De camion stond vast aangeschoven tegen de dorpel van het kerkhof, en toch moesten ze veel moeite doen om de klok erop te krijgen. Nu lag ze niet meer. Ze stond. Dat is de mannelijke houding vol sterkte in het lijden. De werklieden kropen in den camion, namen plaats rechts en links op een grote balk en hielden de wacht. Een oogenblik daarna verdween alles door de Daalstraat. Er was niemand te zien, noch op het kerkplein, noch in de aangrenzende straten. 't Was kwart over elf uur, Duitsche tijd.

's Namiddags om half twee, is de overste der onderneming komen inspecteren in den toren, nopens het ongeluk dat gisteren voorviel. 't Was een man van rond de 40 jaren. Hij was vergezeld door een camion vol werklieden, die wellicht moesten uitleg geven over het gebeurde. Ook het vernielde grafmonument Goosens-Lebeau werd bezichtigd.

De klok werd naar Sint-Truiden gevoerd. De eerstvolgende dagen na haar wegvoeren zijn nog eenige parochianen haar gaan zien. Om ze van de andere klokken te onderscheiden, had men er met groen verf op geschreven: "Binderveld". Op 25 oogst 1943 was zij er nog. Zij stond nabij de treinstatie in de afdeeling van het goederenvervoer, in open lucht, nabij de cimenten omheining, waar de tram naar Tienen loopt. Er waren nog zes zeer groote klokken, die door de groote afmetingen van hun boorden een vreeswekkend gezicht maakten.

De St-Jansklok werd aan de kerk bezorgd door pastoor Biesmans; werd gegoten te Leuven en vandaar verzonden op 10 juli 1875; zij woog 585 kilos en had 1546,16 Fr. gekost. De lijst der bijdragen van de parochianen werd bewaard: ze staat in dit gedenkboek. (?)

Afschrift van het dokument dat door bemiddeling van Z.E.Heer Deken Kubben van Sint-Truiden naar het Bisdom Luik werd gestuurd:

Klok, naam en ouderdom: de twee klokken zijn van 1875.

- de groote heet Sint-Jan den Dooper
- de kleine heet Maria-Joseph

Doorsnede en gewicht:

- de groote: doorsnede 97 cm, 584 kg.
- de kleine: doorsnede 76 cm, 300 kg.

Gieter: beide klokken werden gegoten te Leuven in 1875 door A.L.J. Vanaerschodt, major successor en A.L. Vandengheyn.

Versiering:

- Op de groote klok: beeld van Sint Jan den Dooper met kruiswimpel in de rechterhand en lammeke aan de voeten.
- Op de kleine klok: beelden van Maria Onbevlekt met uitgestrekte armen en van Sint Jozef, het Kindje Jezus op den linkerarm dragende.
- Beide klokken dragen in het bovenvak dezelfde weelderige krans van dooreengestrengelde leliën en rozen.

Opmerking: de twee klokken munten uit door hun allerwelluidendste klank. Zij zijn zoo gepaard, dat zij slechts één geheel vormen. Wat melodieuze klankexpressie betreft zijn zij de schoonste en merkwaardigste van heel de omgeving. Pastoor Biesmans, die een begaafd musicus was, heeft de vorige, zeer oude klokken laten hergieten en dit pronkjuweel aan de kerk bezorgd. Daarop zinspelen de jaarschriften. Daarbij de versieringen: de beelden en vooral de stijgende en dalende guirlandes of arabesken zijn voortreffelijk schoon.